

EGY SZERZŐ – KÉT KÖNYVSZENZÁCIÓ

KERÉNYI ATTILA: EURÓPA TERMÉSZET- ÉS KÖRNYEZETVÉDELME

(Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2003. 534 o.)

KERÉNYI ATTILA: KÖRNYEZETTAN – TERMÉSZET ÉS TÁRSADALOM GLOBÁLIS SZEMPONTBÓL

(MEZŐGAZDA, Budapest, 2003. 470 o.)

ERDŐSI FERENC

Nem példa nélküli, ha egy szerzőnek egy évben két könyve jelenik meg, de az már rendkívüli, ha mind a kettő színvonalát, korszerűségét, tartalmát tekintve szakmai szenzáció. E különös szellemi teljesítmény Kerényi professzor nevéhez fűződik, aki az egyik élő cáfolata annak a – nem kevés vidéki kolléga által képviselt – felfogásnak, hogy igazán alkotni Magyarországon csak a fővárosban lehet.

Közismert, hogy a felvilágosodás óta jó néhányan iparkodtak létünk anyagi keretéről, a környezetről átfogó enciklopédiát írni. Az ilyen szándékú magyar szerzők azonban nem voltak képesek igazán felhagyni a specialista státusszal, nem tudtak elszakadni szűkebb szakmájuk gondolati kötöttségeitől, sőt gyakran téma-irányultságuk egyoldalúságától sem sikerült igazán megszabadulniuk.

E két könyv szerzője viszont igen nagyra értékelhető mértékben volt képes átlátni a számtalan összetevős környezet alakulását befolyásoló tényezők sokaságát, azok tér- és időbeli kölcsönhatását, reális mérleget készített mind elméleti vonatkozásban, mind konkrét területi megjelenésükben a környezetünket változtató – és sajnos egyre inkább veszélyeztető – folyamatokról, tárgyilagos véleményt formált a gyakran szélsőséges nézetekkel interpretált jelenségekről, a közvéleményt befolyásoló természet- és társadalomtudományi megnyilatkozásokról.

Nem hiszem, hogy a „*Környezettan*” kézírata túl sok munkát adott volna a lektoroknak, viszont az már önmagában is a könyv „minőségbiztosításának” egyik záloga, hogy két akadémikus, Láng István és Meskó Attila lektorálta. A harmadik akadémikus, Vida Gábor pedig az előszó szerzője.

Kísérletet sem tehetek arra, hogy e helyen a könyv rendkívül gazdag tartalmát bemutassam. Három idődimenziója a múlt (I. rész. Az élő Föld és az emberiség múltja), a jelen (II. rész. A Föld és az ember az ezredfordulón) és a jövő (III. rész. Az emberiség jövője). Egyedül ettől az elkerülhetetlenül konvencionális tagozódástól

ugyan az olvasón még nem lesz úrrá a szellemi izgalom, de annál inkább az egyes könyvrészekben belül feszegetett, szellemes egyéni kérdés-felvetésekkel firtatott, izgalmas problémáktól. (Pl. fenntartható-e napjaink erdőgazdálkodása? – Hogyan lesz újra környezetbarát a mezőgazdaság? – Mezőgazdaság a vízben? Környezetkímélő bányászat? – Természetes éghajlatváltozás vagy antropogén éghajlatváltozás? – Az ózon: áldás vagy átok? – Mit hozhat a 21. század?)

A természeti és épített környezet jóval összetettebb és a Föld lakóira sokkal többféle formában és módon ható rendszer annál, hogy kizárólag természet- és műszaki tudományos megközelítéssel, ilyen módszerek alkalmazásával teljes mélységében feltárulkozna, „megadná magát”. Környezeti kérdésekre az emberhez méltó válaszok egyre inkább csak bölcséleti, szellemtudományi ismeretekkel, humán műveltség birtokában lehetségesek. Erre is ragyogó példa a könyv, amelyben a szerző szinte minden alfejezet eszenciáját, gondolati magját (híres magyar és külföldi írótól, filozófusoktól, társadalomtudósoktól, kiemelkedő politikusoktól származó) találó idézetekkel hozza közelebb az igényesebb olvasóhoz.

Az utódjaikért felelősséget érző olvasók e könyvből visszaigazolást kaphatnak arról, hogy helyesen gondolkodnak, ha úgy látják, a félelmetes környezetpusztítást csak környezettudatos, önmérséklő életmóddal lehet megfékezni. Mások pedig talán elgondolkoznak azon, hogy büntetlenül nem lehet már egy kézlegyintéssel elintézni a környezeti problémákat, úgy reagálva a figyelem felhívásra, hogy „már megint riogatnak bennünket a tudósok.”

Az „*Európa természet- és környezetvédelme*” címéhez híven három nagy fejezetre tagolódik. Az elsőben az ember és a természeti környezet között Európában a történelem során kimutatható kölcsönhatásról, a másodikban a természet Európában végbe ment pusztításáról, átalakításáról és védelméről, míg a harmadikban Európa környezetvédelméről van szó. Bőséges és jól rendszerezett ismeretet kap az olvasó Európa természeti, épített, valamint városi környezetének állapotáról, a levegő, a vizek (különösen a tengerek) és a talajok állapotáról földrajzi nagyrégiók szerint, az ide vezető okokról. Az EU természetvédelmi és környezetvédelmi politikájáról közreműködőként Fazekas István írt nagyon informatív és ma több mint időszerű fejezeteket.

Kevés szakkönyv szerzőjére jellemző, hogy friss adatokkal dolgozik, hogy képes a legutóbbi években a témakörből megjelent eminens külföldi publikációk fontosnak talált megállapításait, adalékait figyelembe venni, és erőltetés nélkül integrálni. Kerényi Attila figyelmét nem kerülték el még az alig egy évvel korábban, sőt ugyanabban az évben megjelent kiadványok sem. A könyv megírásának finisében csak rendkívül intenzív munkával sikerülhetett kikerekíteni, aktuálissá tenni a kéziratot.

A két ismerettárház könyv legnagyobb értékének a belőlük sugárzó tudományközi intellektust, a tágabb értelemben vett környezet törvényszerűségeire való rácsodálkozást kiváltó információ-tálalás művészetét, a teljeskörűsége törekvés csaknem megvalósult szándékát tartom. E művek messze meghaladják a hasonló tárgykörből írt, de a környezetet kizárólag természeti jelenségek és folyamatok együttesének kezelő könyveket azzal, hogy a szerző nagy hangsúlyt helyez a többnyire ok szerepet betöltő társadalmi tényezőkre, az általuk betöltött szerepre.

Az ábrák gondos válogatása és szerkesztése a szerzőt, a példás és ízléses kivitelezés Keresztesi Zoltánt dicséri.

A „*Környezetan*” ugyan nem szakirányú (felsőoktatási) képzésekhez készült könyv. Ennek a rendeltetésének olvasmányossága, izgalmas tartalma révén feltétlenül megfelel. Ugyanakkor megítélésem szerint rengeteg olyan információt tartalmaz, amelyek még az ökológus szakképzésben is hasznosíthatóak, nem beszélve a földrajzi tanári és geográfus képzésről. Ezen túlmenően sokat tanulhatnak belőle a környezet- és természetvédelem, valamint a területfejlesztés legkülönbözőbb területein, de a vízügyi szerveknél, meteorológiai szolgálatoknál, az erdészeti szektorban tevékenykedők is.

Az „*Európa természet- és környezetvédelme*” ugyanennek a körnek az érdeklődésére számíthat, különösen a környezettanos specializáció kurzusait hallgatók és geográfusok tanulhatnak belőle.

